

Súd: Krajský súd Žilina
Spisová značka: 10Co/148/2020
Identifikačné číslo súdneho spisu: 5620200334
Dátum vydania rozhodnutia: 30. 12. 2020
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Róbert Urban
ECLI: ECLI:SK:KSZA:2020:5620200334.1

Uznesenie

Krajský súd v Žiline, ako odvolací súd, v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Róberta Urbana a sudcov JUDr. Amálie Paulerovej a JUDr. Erika Vargu, v právnej veci žalobcov 1/ W. Z., nar. XX.X.XXXX, bytom Y. W., Z. XXX/XX, 2/ F. J., nar. X.X.XXXX, bytom E., W. XXXX/X a 3/ W. Y., nar. XX.X.XXXX, bytom O. XXX, všetci traja zastúpení advokátom JUDr. Miloslavom Hrickom, so sídlom Y. W., Ul. X. W. XXX, proti žalovaným 1/ JUDr. X. M., nar. XX.XX.XXXX, bytom I., I. X. XXX/XX, 2/ W. W., nar. XX.X.XXXX, 3/ F. G. nar. XX.X.XXXX, žalovaní 2/ a 3/ bytom O. XXX, o určenie vlastníckeho práva, na základe odvolania žalovaného 1/ proti rozsudku Okresného súdu Liptovský Mikuláš č. k. 21C/4/2020-173 zo dňa 8. septembra 2020, takto

rozhodol:

Rozsudok okresného súdu v časti výroku I. o určení, že ku dňu smrti poručiteľa W. Y., ktorý zomrel XX.X.XXXX, boli bezpodielovými spoluvlastníkmi pozemku registra „E“ parc. č. 1977, orná pôda o výmere 180 m², katastrálne územie O. v spoluvlastníckom podiele 1/3-ina evidovanom na žalovaného 1/ W. Y. a F. Y. a vo výroku III. o nároku na náhradu trov konania medzi žalobcami 1/ až 3/ a žalovaným 1/ z r u š u j e a vec mu v rozsahu zrušenia v r a c i a na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

Rozsudok okresného súdu z o s t á v a n e d o t k n u t ý v časti výroku I. o určení, že ku dňu smrti poručiteľa W. Y., ktorý zomrel XX.X.XXXX, boli bezpodielovými spoluvlastníkmi pozemku registra „E“ parc. č. 1977, orná pôda o výmere 180 m², katastrálne územie O. v spoluvlastníckom podiele 2/3-iny evidovanom na žalovaného 2/ v rozsahu 1/3-iny a na žalovanú 3/ v rozsahu 1/3-iny W. Y. a F. Y., vo výroku II. o zastavení konania o vzájomnej žalobe žalovaných 2/ a 3/ a vo výrokoch IV. a V. o nárokoch na náhradu trov konania vo vzťahu medzi žalobcami 1/ až 3/ a žalovanými 2/ a 3/.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom okresný súd určil, že ku dňu smrti poručiteľa W. Y., ktorý zomrel XX.X.XXXX, boli bezpodielovými vlastníčkmi pozemku registra E parc. č. 1977 kat. úz. O., zapísaného na LV č. XXXX W. Y., nar. X.XX.XXXX a F. Y., nar. XX.X.XXXX, obaja vtedy bytom O. XX, v spoluvlastníckom podiele 1/1. Východiskovo uviedol, že dňa 24.5.1966 došlo k nadobudnutia vlastníckeho práva k spornému pozemku menovanými - rodičmi žalobcov 1/ až 3/, a to napriek tomu, že dotknutý prevod nebol (z dôvodu omylu) zapísaný do (vtedajšej) evidencie nehnuteľností. Konštatoval, že súdna prax a aj právna teória akceptujú žaloby o určenie, či poručiteľ bol vlastníkom určitej veci ku dňu jeho smrti. Naliehavý právny záujem (ako zákonná podmienka takejto určovacej žaloby) je daná, pretože ak sa vyhovie žalobe, bude sa môcť žalobca v (dodatočnom) dedičskom konaní domáhať práv, ktoré mu patria titulom dedenia. Okresný súd zdôraznil, že predmetom tohto konania je len otázka, či rodičia žalobcov boli ku dňu smrti otca (ktorý umrel ako prvý z rodičov) bezpodielovými spoluvlastníkmi daného pozemku; a preto okolnosti, ktoré nastali po tomto dni (XX.X.XXXX), nemôžu mať vplyv na rozhodnutie súdu v prejednávanej veci.

2. Okresný súd pripustil, že v dotknutej otázke existujú rozdielne právne závery, pričom argumentáciu žalovaného 1/ podporuje predovšetkým nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 151/2016 z 3.5.2017. Okresný súd uviedol, že daný nález sa síce vysporiadáva s „judikatúrnymi závermi“ Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3 Cdo 154/2010 a 3 Cdo 29/2010, avšak vôbec sa nevysporiadáva so závermi vyjadrenými v

uznesení Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 559/2016 z 20.7.2016. Okresný súd preto dospel k záveru, že výnimočným názorom, ktorý vybočuje z ustálenej praxe najvyšších súdnych autorít (Najvyššieho súdu SR, Ústavného súdu SR), je treba považovať (práve) nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 151/2016. Nadväzne za určujúce považoval závery vyslovené v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovisk Najvyššieho súdu SR a rozhodnutí súdov SR pod R 32/2001 v spojení s uznesením Ústavného súdu SR sp. zn. II. ÚS 559/2016 z 20.7.2016. Z daného titulu mohli byť relevantné len tie skutkové okolnosti a z nich vyplývajúce právne závery, ktoré sa udiali ku dňu úmrtia V. Y.. Pokiaľ žalovaný 1/ aj argumentoval ďalšími okolnosťami, v plnej miere sa jednalo o skutkové okolnosti, ku ktorým došlo až po uvedenom dátume. Dotknuté konštatovanie platí tak o nedostatku starostlivosti právnych nástupcov pôvodných vlastníkov (žalobcov), ako aj o nadobudnutí spoluvlastníckeho podielu 1/3 k spornému pozemku žalovaným 1/ v rámci konania o konkurze.

3. Okresný súd dodal, že nespochybňuje naliehavý právny záujem na určení vlastníctva žalovaného 1/, ale v aktuálnom konaní nemá žiaden zmysel. Pretože ani pozitívny záver by nemohol viesť k zamietnutiu žaloby o určenie, že sporný pozemok patril ku dňu smrti poručiteľa do jeho vlastníctva. V tejto spojitosti poukazoval i na viazanosť súdu žalobným petitom.

4. Žalovaní 2/ a 3/ žalobou uplatnený nárok uznávali. Svoj (pôvodne vznesený) protinávrh v celom rozsahu vzali späť, v dôsledku čoho okresný súd samostatným výrokom zastavil konanie o ich vzájomnej žalobe z 25.3.2020.

5. O trovách konania okresný súd rozhodol vo vzťahu medzi žalovaným 1/ a žalobcami 1/ až 3/ tak, že žalovaný 1/ je povinný žalobcom nahradiť trovy konania v rozsahu 33,33 %, keďže v spore o určenie vlastníckeho práva boli žalobcovia voči nemu úspešní. Vo vzťahu medzi žalobcami a žalovanými 2/ a 3/ okresný súd nepriznal žalobcom nárok na náhradu trov konania o žalobe, lebo žalovaní 2/ a 3/ tento nárok uznávali a žalobcovia ich pred podaním žaloby vôbec nekontaktovali. Zároveň žalovaným 2/ a 3/ uložil nahradiť žalobcom ich trovy konania viažuce sa k vzájomnej žalobe žalovaných, nakoľko žalovaní 2/ a 3/ svojím späťvzatím procesne zavinili zastavenie konania v tejto časti.

6. Proti tomuto rozsudku v rozsahu týkajúcom sa jeho spoluvlastníckeho podielu (1/3) podal v zákonom stanovenej lehote odvolanie žalovaný 1/, ktorý sa domáhal zrušenia rozsudku v tejto časti a vrátenia veci na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Poukazoval na to, že v prebiehajúcom konaní sa bránil tvrdeniami o existencii svojho vlastníckeho práva k spornému pozemku titulom § 93 ods. 3 zákona č. 7/2005 Z.z., ako aj dobromyseľnosťou jeho nadobudnutia, či nedbalosťou žalobcov v strážení ich práva. Okresný súd sa pritom s dotknutými argumentmi nevysporiadal a nepovažoval ich za právne relevantné.

7. Žalovaný 1/ zdôrazňoval preventívny charakter žaloby o určenie (vlastníckeho práva), ktorá musí slúžiť potrebám praktického života a najmä pevne stanoviť vzťahy medzi stranami sporu. Je nutné, aby určovací žaloba viedla k (celkovému) ukončeniu sporu, a teda nevyvolávala ďalšie súdne spory. V prejednávanej veci však napadnuté rozhodnutie priamo podmieňuje ďalšie súdne spory. Ak okresný súd „zúžil“ posudzovanie nároku len na okamih smrti právneho predchodcu žalobcov bez toho, aby posúdil aj relevantnosť námietok odvolateľa, vytvoril tým v podstate presne takú situáciu, akú by práve určovací žaloba mala eliminovať.

8. Žalovaný 1/ bol naďalej presvedčený o legitímnosti ním nadobudnutého vlastníckeho práva a jednoznačne deklaroval, že po prípadnom ukončení dedičského konania po W. Y. a F. Y. je pripravený voči tomu z dedičov, ktorý nadobudne vlastnícke právo k spornej nehnuteľnosti, podať žalobný návrh o určenie jeho vlastníckeho práva k pozemku parc. č. 1977. Podľa odvolateľa okresnému súdu nič nebránilo v tom, aby žalobný návrh posúdil komplexne a vyhodnotil aj jeho námietky. Poukazoval na rozhodnutie Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 151/2016, ktoré je neskorším nálezom oproti okresným súdom zdôrazňovaným rozhodnutiam. Zároveň odvolateľ dával do pozornosti rozhodnutie Krajského súdu v Žiline sp. zn. 6Co/85/2019, ktorý v obdobnom prípade uložil okresnému súdu zaoberať sa námietkami prezentovanými aj dobromyseľným nadobúdateľom.

9. Žalobcovia sa v celom rozsahu stotožňovali s argumentáciou okresného súdu a žiadali napadnutý rozsudok potvrdiť. Mali za to, že preukázali existenciu svojho naliehavého právneho záujmu, a teda aj napadnuté rozhodnutie plní svoju preventívnu funkciu. Je síce pravdou, že vytvára priestor na budúci súdny spor, ale to, či k nemu skutočne dôjde, je v dispozícii dotknutých subjektov. Domnievali sa, že žiadne súdne rozhodnutie nedokáže eliminovať akékoľvek ďalšie budúce spory.

10. Na predmetné vyjadrenie k (jeho) odvolaniu už žalovaný 1/ nereagoval.

11. Krajský súd, ako súd odvolací, vec preskúmal z dôvodov a v rozsahu vymedzených v odvolaní (§ 379 a § 380 ods. 1 CSP), z ktorého titulu nedotknutými zostali výroky napadnutého rozsudku, resp. ich časti,

týkajúce sa vzťahu žalobcov a žalovaných 2/ a 3/, vrátane nadväzujúcich výrokov o trovách konania a v preskúmvanej časti bez nariadenia pojednávania (§ 385 ods. 1 a contrario v spojení s § 219 ods. 3 CSP) napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie podľa § 389 ods. 1 písm. b/, c/ v spojení s § 391 ods. 1 CSP.

12. Podstatou súdneho konania a v ňom vydaného (meritórneho) rozhodnutia je odstránenie stavu právnej neistoty. Dotknuté - svojim spôsobom až doktrínálne - východisko je dlhodobá a kontinuálne prítomnosť v rozhodovacej činnosti Ústavného súdu SR. Pri určovacích žalobách jeho význam je ešte znásobený, keďže účelom takýchto žalôb - ak má byť naplnená elementárna zákonná podmienka ich prípustnosti (naliehavý právny záujem na požadovanom určení) - je práve vytvorenie pevného (definovaného právoplatným súdnym rozhodnutím) základu vzťahu medzi stranami a to tak, aby nebolo nutné viesť ďalšie (sporové) súdne konanie.

13. V konkrétnostiach súdnej veci je dôvodnou odvolacia námietka žalovaného 1/, v zmysle ktorej napadnutý rozsudok nevedie k odstráneniu stavu právnej neistoty, ale naopak, priamo podmieňuje ďalší súdny spor. Protiargument žalobcov, že nie je možné dopredu predvídať, či skutočne k podaniu žaloby v budúcnosti dôjde, je len zdanlivo relevantný. Samozrejme, nič, čo sa má stať až v budúcnosti aj závislé nie od objektívnych dejov (napríklad plynutia času), ale od subjektívnej aktivity osôb, nie je možné s úplnou istotou tvrdiť/predvídať. Avšak vzhľadom na jednoznačne deklarovajúcu vôľu (aktuálneho) žalovaného 1/ brániť, resp. domáhať sa (spolu)vlastníckeho práva k spornému pozemku, o ktorom je presvedčený, že mu legitímne svedčí, je z pohľadu posúdenia podstaty (nielen) odvolacej námietky dostatočne zrejmé, že napadnuté rozhodnutie povedie k ďalšiemu súdnemu sporu.

14. Krajský súd práve cez prizmu požiadavky odstránenia stavu právnej neistoty ako určujúceho východiská naplnenia základného práva na spravodlivý súdny proces, resp. ústavného práva na súdnu a inú právnu ochranu, považuje za zodpovedajúce spravodlivému usporiadaniu pomerov strán prístup prezentovaný Ústavným súdom SR v náleze sp. zn. I. ÚS 151/2016 z 3.5.2017. Nakoľko je nadbytočné, aby zásadné úvahy a závery ústavného súdu krajský súd preformulovával „vlastnými slovami“, cituje súvisiace časti odôvodnenia označeného rozhodnutia Ústavného súdu SR, s ktorými sa plne stotožňuje a ktoré v celom rozsahu korešpondujú i s individuálnymi okolnosťami súdnej veci.

15. Ak má totiž mať určovacia žaloba okrem iného aj preventívny charakter (má predchádzať ďalším sporom), nemožno vidieť rozumný dôvod na to, aby sa otázka dobrej viery nadobúdateľa, ktorý je evidovaný v katastri nehnuteľností ako vlastník, neskúmala v konaní o určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi, a aby všeobecné súdy v podstate umelo predlžovali stav právnej neistoty a nútili strany do podávania ďalších (zbytočných) žalôb, v ktorých by sa táto otázka následne riešila. Navyše, aj rozhodnutie o takomto určení musí deklarováť existenciu právneho vzťahu ku dňu vyhlásenia rozhodnutia podľa § 154 ods. 1 OSP (teraz § 217 ods. 1 CSP). Pokiaľ taký právny vzťah už neexistuje, nemôže mať ani návrh na určenie, že veci patria do dedičstva po zomrelom poručiteľovi, úspech. (bod 20.)

16. Ústavný súd však konštatuje, že takéto úvahy okrem zjavného predlžovania stavu právnej neistoty sťažovateľov (tu žalovaného 1/), ako aj právnych nástupcov poručiteľa, ktoré sú spojené s „rozmnžovaním sporov“, nekorešpondujú s princípmi materiálneho právneho štátu, v ktorom je ústavnou právomocou a zároveň povinnosťou súdov občianskoprávne spory rozhodovať (čl. 142 ods. 1 ústavy), a nie presúvať ich rozhodnutie na ďalšie eventuálne spory. (bod 22).

17. Ústavný súd preto nevidí žiaden rozumný dôvod, prečo by sa otázka dobrej viery sťažovateľov (tu žalovaného 1/), ktorí tvrdia, že nadobudli predmetné nehnuteľnosti dobromyseľne, nemohla (nemala) skúmať v konaní o určení, že nehnuteľnosti patria do dedičstva po poručiteľovi, a to cez splnenie procesnej podmienky, ktorou je naliehavý právny záujem na určení. Uvedené platí zvlášť za situácie, že sťažovatelia tento argument v konaní efektívne uplatnili. (bod 23).

18. Odvolací súd nesúhlasí ani so závermi okresného súdu v otázke vyhodnotenia rozhodnutí najvyššieho súdu a predovšetkým ústavného súdu prostredníctvom kritéria ustálenej rozhodovacej praxe. V uznesení sp. zn. II. ÚS 559/2015 z 20.7.2016 Ústavný súd SR síce označil za ústavne udržateľný názor vyslovený Najvyšším súdom SR v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov SR pod R 32/2011 (vychádzajúce z rozhodnutia NS SR sp. zn. 3Cdo/154/2010), z ktorého vychádza i napadnutý rozsudok, ale zároveň odkázal na svoje predchádzajúce rozhodnutie sp. zn. IV. ÚS 706/2013 z 12.12.2013. Z odôvodnenia predmetného uznesenia okrem iného vyplýva: „Právo (právny vzťah), existenciu alebo neexistenciu ktorého určovací výrok vyslovuje, je týmto výrokom určované len vo vzťahu k prítomnosti. Rozsudkom nemožno zásadne

určiť existenciu (prípadne neexistenciu) právneho vzťahu alebo práva za dobu minulú [porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 2 Cdo 135/96 z 24. marca 1997]. Výrok rozsudku aj v konaní o určovacej žalobe musí zodpovedať právnomu vzťahu, resp. právu v prítomnom čase, t. j. v čase vyhlásenia rozsudku (§ 154 ods. 1 OSP). Pre rozsudok súdu teda nemôže byť rozhodujúci stav, ktorý tu už nie je (porovnaj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 76/02 z 25. novembra 2002). Inou otázkou je, že § 154 ods. 1 OSP sa nedotýka hmotnoprávných predpisov, ktoré vznik, zmenu alebo zánik práv či povinností viažu na určitý okamih.

19. Citované konštatovania vnášajú do rozoberanej problematiky značne iný pohľad, oveľa viac bližší záverom prezentovaným v náleze Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 151/2016, ako v rozhodnutí publikovanom pod R 32/2011. Zároveň nemožno konštatovať, že označené rozhodnutie ústavného súdu je vo svojom - pre súdenú vec určujúcim - závere ojedinelé. Aj v neskorších rozhodnutiach Ústavný súd SR akcentuje povinnosť vysporiadať sa s dobromyseľnosťou nadobúdateľa, t.j. žalovaného, ktorý je aktuálne vedený v katastri nehnuteľností ako vlastník (napríklad sp. zn. I. ÚS 460/2017, I. ÚS 92/2018). Dotknuté rozhodnutia neriešia síce úplne identickú otázku ako nález sp. zn. I. ÚS 151/2016, ale zdôrazňujú nutnosť skúmania a posúdenia dobromyseľnosti subjektov, voči ktorým smerujú určovacie žaloby a ktoré sú (spravidla) zapísané v katastri nehnuteľností ako (spolu)vlastníci v relevantnom okamihu/v súčasnosti. To v konečnom dôsledku nie je ničím iným, ako posúdením aj skutkových otázok, ku ktorým došlo v neskoršom štádiu, t.j. po dátume, ku ktorému sa má deklarováť vlastníctvo žalobcov.

20. Hoci naliehavý právny záujem sa prioritne posudzuje z pohľadu žalobcu, nie je možné ani pri tomto vyhodnotení (v podstate úplne) opomínať naplnenie účelu súdnej ochrany aj vo vzťahu k žalovanej strane. Pri okresným súdom zvolenom prístupe bol v súdnej veci žalovaný 1/ len „evidenčnou“ protistranou. Posudzovaný bol totiž výlučne (tvrdený) nárok žalobcov; navyše ku stavu takmer pred 20 rokmi.

21. Súdna ochrana (krajský súd zdôrazňuje, že ide obsahovo a kvalitatívne o iný pojem ako dôvodnosť) hmotnému právu žalovaného 1/ nieže nebola poskytnutá, ona bola doslova „programovo odmietnutá“; čo rozhodne nemožno považovať za korešpondujúce s materiálnym vnímaním princípu právneho štátu. S určitým zjednodušením, ale presne vystihujúcim podstatu rozhodnutia okresného súdu pre žalovaného 1/, možno konštatovať, že tento stráca svoje (spolu)vlastnícke právo bez toho, aby legitímnosť jeho nadobudnutia bola akokoľvek posúdená (a to napriek jednoznačne prezentovanej a v priebehu celého sporu konzistentnej argumentácii) a za to, že v spore robil doslova len „právnu štafáž“, má ešte žalobcom zaplatiť i náhradu trov konania.

22. Krajský súd uzatvára, že (len) na žalobcami požadovanom určení nie je daný naliehavý právny záujem. Účel súdnej ochrany (a tým aj v užšom slova zmysle naliehavosť právneho záujmu) možno naplniť iba vtedy, ak popri posúdení existencie práva žalobcov (resp. ich právneho predchodcu) ku dňu XX.X.XXXX bude posúdená i aktuálna existencia (spolu)vlastníckeho práva žalovaného 1/. Za súčasnej procesnej situácie (najmä pri obsahu žalobného návrhu) by odvolací súd striktnie formálne mohol napadnutý rozsudok zmeniť a žalobu zamietnuť. Nielen vzhľadom na prístup okresného súdu, ktorý žalobcami zvolenú formu uplatňovania ich práv akceptoval, ale predovšetkým s poukazom na stále pretrvávajúcu rozdielnosť záverov súdnej praxe, krajský súd považoval za primerané umožniť žalobcom náležite procesne reagovať na právny názor zaujatý/prezentovaný v tomto rozhodnutí. V dôsledku uvedeného napadnutý rozsudok zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

23. Pokiaľ zo strany žalobcov nedôjde k zmene žalobného návrhu - ako už bolo vyššie konštatované - žalobu bude potrebné z titulu nedostatku naliehavého právneho záujmu zamietnuť. V prípade náležitej zmeny/rozšírenia žaloby, ktorú je viac ako žiaduce pripustiť, okresný súd vecne posúdi danosť/existenciu (spolu)vlastníckeho práva žalovaného 1/, od ktorého právneho posúdenia (keďže - aspoň zatiaľ - sa skutkové okolnosti javia v plnej miere nespornými) bude bezprostredne závisieť meritórny výsledok sporu medzi žalobcami a žalovaným 1/.

24. Ako výrok priamo podmienený zrušenou meritórnou časťou rozsudku okresného súdu bol zrušený i súvisiaci výrok o nároku na náhradu trov (prvoinštančného) konania medzi žalobcami a žalovaným 1/. V novom rozhodnutí v zmysle § 396 ods. 3 CSP rozhodne okresný súd i o nároku na náhradu trov aktuálneho odvolacieho konania.

25. Toto rozhodnutie odvolacieho súdu bolo prijaté hlasovaním v pomere hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu dovolanie nie je prípustné.